

Duhová vs. čistá energie: kupujte zelenou elektřinu

'Duhová energie' pojmenovala společnost ČEZ marketingovou kampaň, kterou získává zákaznky pro svoji elektřinu. Přitažlivý slogan je však zavádějící. Proud, který prodává, pochází ze špinavých zdrojů: z povrchových dolů, uhelných elektráren a jaderných reaktorů. ČEZ je největším českým zdrojem oxidu uhličitého, hlavní příčiny globálních změn klimatu. Na rozdíl od zahraničí si většina českých zákazníků nemůže vybrat dodávky čisté elektřiny z takzvaných obnovitelných zdrojů, jako jsou větrné, solární či malé vodní elektrárny. Nabízí ji jen jeden regionální distributor.

Tento informační list shrnuje ekologické škody, které ČEZ způsobuje výrobou své elektřiny; možnosti výběru, jež čeští spotřebitelé mají; a nabídku tzv. zelených tarifů u nás a v dalších evropských zemích.

Duhová energie ČEZ

Marketingovým programem Duhová energie společnost ČEZ reagovala na otevírání trhu s elektřinou. Též české firmy a domácnosti si postupně budou moci vybírat, od koho proud koupí. Vytváří se tím konkurenční trh, kde proud bude nabízet řada dodavatelů včetně zahraničních.

ČEZ proto v roce 2001 přišel s nabídkou, která má jeho dodávky cenově zvýhodnit. Odběratel si může vybrat, jakým způsobem a za jakou cenu bude elektřinu kupovat. Nejlevněji nakoupí ten, kdo odbírá stále stejné množství elektřiny. Dále si

mohou odběratelé kupovat elektřinu v závislosti na roční době (tj. v jednotlivých měsících) a rozlišit množství odebírané ve dne/v noci, ve všední dny/během svátků.

Tato nabídka dostala jméno 'Duhová energie'. Kategorie rozlišené podle doby odběru a ceny ČEZ označuje podle barev. Například dodávka stejného výkonu ve všech hodinách roku nese značku 'Žlutá energie'.

Svoji nabídku ČEZ podporuje masivní reklamní kampaní. Kulaté logo Duhové energie se objevuje v televizi i na inzertních stránkách novin, v poštovních schránkách nacházíme letáky a pozvánky na propagační akce.

Špinavá energie

ČEZ v reklamní kampani tvrdí, že Duhová energie je "cenově výhodná, spolehlivá, česká a ekologická" [1]. Poslední charakteristika ale rozhodně neodpovídá skutečnosti.

Uhelné elektrárny ČEZ vypouštějí ročně 36 miliónů tun oxidu uhličitého [2], tedy 28 % celkových českých exhalací [3]. Žádný domácí průmyslový podnik se nemůže svým podílem na globálních změnách klimatu s ČEZ měřit. Elektrárenská společnost způsobuje dokonce 3,5násobně větší znečištění než všechny automobily na našich silnicích dohromady [3]. Česká republika má přitom v přepočtu na jednoho obyvatele sedmé největší emise oxidu uhličitého mezi zeměmi OECD [4].

ČEZ je také největším odběratelem uhlí z povrchových dolů, které těžce poškozují severočeskou krajinu. Ročně spotřebuje kolem 35 miliónů tun uhlí [5], tedy zhruba polovinu české těžby. Uvažuje dokonce o stavbě nové uhelné elektrárny. Vedle uranových dolů, které ČEZ zásobují palivem pro jaderné reaktory, se vrší radioaktivní hlušina a kaly.

Každoročně ČEZ v jaderné elektrárně Dukovany vyrábí asi 40 tun vyhořelého paliva [6]. Temelín bude po uvedení do plného provozu produkovat stejné množství. ČEZ, stejně jako nikdo jiný na světě, neví, jak tento vysoce radioaktivní odpad bezpečně odstranit. Musí se tedy spoléhat na provizorní mezisklady, ve kterých jej na několik desítek let odloží. Výhledově se počítá se stavbou hlubinného úložiště - ale toto řešení se zatím nepodařilo technologicky zpracovat tak, aby s jistotou izolovalo nebezpečný obsah na celou potřebnou dobu, tedy asi 100 000 let.

Zatím se ČEZ podařilo dosáhnout velkého pokroku pouze v jediné oblasti: razantně snížil emise takzvaných konvenčních znečišťujících látek, především oxidu siřičitého. Uhlenné elektrárny totiž musely splnit požadavky zákona o ovzduší - jinak by Česká inspekce životního prostředí už v roce 1999 nařídila jejich uzavření.

Zákazníci a možnost výběru

Podle energetického zákona mají největší odběratelé (podniky s roční spotřebou vyšší než 40 GWh, kterých je 76) možnost výběru dodavatele elektrické energie už od začátku roku 2002 [7]. Od ledna 2003 se tato možnost rozšíří na společnosti se spotřebou nad 9 GWh ročně, tedy asi 350 firem. Počínaje Novým rokem 2006 si dodavatele bude moci dodavatele vybrat každý zákazník včetně domácností.

Zákazníci, kteří nyní mají právo výběru dodavatele, mohou elektřinu koupit od:

- ČEZ
- kterékoli z osmi českých regionálních distribučních společností (bez ohledu na místo, kde sami sídlí)
- jiné domácí nebo zahraniční firmy.

Ostatní zákazníci (tedy ti s nižším odběrem, včetně domácností) musí

povinně nakupovat od příslušné regionální distribuční společnosti, kterých je osm (Východočeská energetika, Jihomoravská energetika, Pražská energetika atd.).

Mohou si pouze vybrat z nabídky, kterou předkládá. Nabídky distribučních společností jsou zatím velmi podobné. Dávají domácnostem a podnikatelům na výběr z několika tarifů, jež vycházejí ze skladby používaných spotřebičů. Také distribuční společnosti ovšem připravují vlastní obchodní programy.

Nákupy distribučních společností

Distribuční společnosti mají v současné době zvláštní postavení. V první řadě jsou dodavatelem, pro většinu zákazníků včetně domácností navíc stále ještě dodavatelem výhradním. Zároveň se ale nacházejí také v postavení významných odběratelů. Mohou si totiž vybrat, od koho elektřinu, kterou dále prodávají, nakoupí.

Většinou odebírají produkci ČEZ a případně dalších, menších českých výrobců, jako jsou Elektrárny Opatovice. Ovšem Severomoravská energetika v roce 2002 využila této možnosti a koupila 2,3 terawatthodin (TWh) od švýcarské společnosti Entrade.

Zelené tarify: nabídka čisté energie

Dodavatelské firmy v západní Evropě svým zákazníkům běžně nabízejí možnost vybrat si, zda budou odebírat výhradně elektřinu z čistých, obnovitelných zdrojů.

Obchod funguje na podobném principu jako výběr dodavatele. Konkrétní výrobce a konkrétní spotřebitel nejsou spojeny přímým vedením, ale prostřednictvím sítě. Proto zákazník samozřejmě nedostává přímo fyzicky tu energii, která byla vyrobena z obnovitelného zdroje. Rozhodne se však, že nakoupí určité množství čisté elektřiny. Dodavatel potom odpovídající objem vyrobí a dodá do sítě (a zároveň vyrobí a dodá adekvátně méně elektřiny z uhelných nebo jaderných elektráren či velkých hydrocentrál).

Například ve Velké Británii čistá elektřina běžně patří mezi tarify nabízené velkými energetickými firmami (Scottish

Power, London Electricity Group a další). Zároveň jsou na trhu také dodavatelé, kteří obchodují pouze s obnovitelnou energií - Unit Energy Ltd., Green Energy UK, Ecotricity [8]. Zelený proud zde odebírá 45 000 zákazníků [9].

Největší úspěch zaznamenala nabídka obnovitelné elektřiny v Nizozemsku. Zelené produkty nabízí dvanáct distribučních firem a odebírá je 13 % zákazníků [9]. Poptávka po obnovitelné energii zde dokonce překročila domácí produkci, takže ji holandské firmy musí kupovat v cizině [9].

Jedna z největších evropských energetických společností, německý E.ON, nabízí zákazníkům ke koupi elektřinu rozlišenou podle jednotlivých zdrojů. Odběratel si tedy může určit, kolik proudu chce odebrat z vodních, větrných, solárních, bioplynových, jaderných a uhelných elektráren [10]. Také si lze zvolit dodávku výhradně z vodních elektráren [11]. Celkově nabízí v Německu obnovitelnou energii 135 firem, odebírá ji 325 000 zákazníků [9].

Na druhou stranu v zemích, kde na trhu dominují tradiční monopoly (Francie, Itálie, Belgie, s jednou výjimkou Česká republika), si zákazníci dosud obnovitelnou energii objednat nemohou.

Velcí odběratelé čisté energie

Zelenou elektřinu neodebírají pouze desítky či statisíce domácností, ale rovněž řada velkých odběratelů. Z žebříčků pro jednotlivé země je vidět, že k nejčastějším patří městské správy, státní instituce, banky, ale i průmyslové podniky.

Mezi největšími odběrateli obnovitelné elektřiny v Nizozemsku jsou města Rotterdam a Amsterdam [12], značnou část své spotřeby pokrývají zelenou energií rovněž Londýn [13], Hildeberg a Darmstadt [14]. Mezi nejvýznamnější nizozemské zákazníky patří ministerstva obrany, životního prostředí a spravedlnosti [12]. Mezi bankami si obnovitelnou energii objednaly ABN AMRO [12], Bank of Scotland [13] či Dresdener Bank [14]. Z průmyslových podniků jmenujme Procter & Gamble UK, který je vůbec nejvýznamnějším odběratelem čisté energie ve Velké Británii [13], či holandské železnice [12].

Čistá energie a čeští zákazníci

ČEZ však ve své Duhové energii zelený tarif nenabízí. Jeho zákazníci jsou proto odkázáni na elektřinu z uhelných a jaderných elektráren.

Čistou energii nenabízí ani většina regionálních distribučních společností – přestože společnost E.ON je minoritním akcionářem pěti z nich (Západočeská, Východočeská, Jihočeská, Severočeská a Jihomoravská energetika).

Zatím jediným českým dodavatelem obnovitelné elektřiny je pouze Západočeská energetika (ZČE). Do sítě dodává energii vyrobenou v malých vodních elektrárnách pod značkou Zelená energie. ZČE vodní elektrárny sama provozuje a nakupuje i od soukromých vlastníků v regionu.

Cenový rozdíl oproti běžnému tarifu je minimální - 10 haléřů za kilowatthodinu [15]. Běžnou domácnost v panelovém domě tedy volba Zelené energie přijde v průměru asi na 9 korun měsíčně navíc [15]. Západočeská energetika uvádí, že získané peníze investuje do dalšího rozvoje obnovitelných zdrojů.

Čistou elektřinu z obnovitelných zdrojů si tedy zatím může koupit:

- kterýkoli český podnik, který si už může vybírat dodavatele - tedy od ledna 2003 všechny firmy, jež odebírají více než 9 GWh ročně (od Západočeské energetiky nebo od některého ze zahraničních dodavatelů)
- každá společnost nebo domácnost na území Plzeňského a Karlovarského kraje (od Západočeské energetiky).

Hnutí DUHA prosazuje

Hnutí DUHA prosazuje, aby

- ČEZ do své nabídky Duhová energie zařadil také možnost nákupu elektřiny z čistých obnovitelných zdrojů
- zelený tarif začaly nabízet také ostatní regionální distribuční společnosti
- velké české průmyslové společnosti, které už mohou vybírat dodavatele, využily možnosti a svou spotřebu elektřiny pokrývali nákupem z čistých zdrojů - ať od Západočeské energetiky,

nebo některého zahraničního dodavatele.

Co můžete udělat Vy

- Pokud bydlíte v Plzeňském či Karlovarském kraji nebo zde provozujete firmu, vedete obec či jinou právnickou osobu, která odebírá méně než 9 GWh elektřiny, zvolte Zelenou energii. Cenový rozdíl je minimální a přitom při spotřebě proudu zaručeně nebudete přispívat ke globálním změnám klimatu.
- Bydlíte-li jinde, napište své distribuční společnosti a žádejte ji, aby také ona nabízela zelený tarif. Adresy najdete na www.hnutiduha.cz/cistaenergie
- Jste-li manažerem či manažérkou velké společnosti, která už může vybírat do-davatele, zvolte si obnovitelnou energii - ať už od Západočeské energetiky, ne-bo od jiného dodavatele. Významně tím přispějete ke snížení znečištění, které Váš podnik svojí výrobou způsobuje. Pomůže Vám to zařadit se mezi moderní firmy, jež hledí také na odpovědnost vůči svému okolí, a zvýšit tak reputaci.

Prameny:

[1] ČEZ: 11 barev duhy, www.cez.cz/cze/public/duha/article.asp?id=55161&chapter=1&cat=2151&preview=&ts=2ec56, 13.12.2002

[2] ČEZ: Ovzduší, www.cez.cz/cze/public/prostredi/article.asp?id=55052&cat=2164&ts=8ec8, 13.12.2002

[3] P. Fott, J. Pretel, V. Neužil, J. Bláha: Národní zpráva České republiky o inventarizaci emisí skleníkových plynů, Český hydrometeorologický ústav, Praha, duben 2002

[4] Key World Energy Statistics 2001, International Energy Agency, Paris 2001

[5] kalkulace Hnutí DUHA podle: ČEZ. Výroční zpráva 2001, ČEZ, Praha 2001

[6] K. Matějka, V. Fajman, M. Hron, A. Kolros, S. Polách: Vyhořelé jaderné palivo, FJFI ČVUT, Praha 1996

[7] § 21 zákona č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích

[8] Friends of the Earth: Green electricity league table, www.foe.co.uk/campaigns/climate/press_for_change/choose_green_energy/index.html#league_table, 13.12.2002

[9] L. Bird, R. Wustenhagen, J. Aabakken: Green power marketing abroad: recent experience and trends, National Renewable Energy Laboratory, Golden 2002

[10] E.ON: Willkommen bei E.ON MixPower, <http://eon-mixpower.eon-energie.com/index.php>, 13.12.2002

[11] E.ON: E.ON AquaPower, www.eon-bayern.com/frameset_german/customer/customer_privat/customer_privat_aqua.jsp, 13.12.2002

[12] GreenPrices: Netherlands - Large users, www.greenprices.nl/nl/usertop.asp, 13.12.2002

[13] GreenPrices: United Kingdom - Large users, www.greenprices.co.uk/uk/usertop.asp, 13.12.2002

[14] GreenPrices: Germany - Large users, www.greenprices.de/de/usertop.asp, 13.12.2002

[15] Západočeská energetika: Nová energie, www.novaenergie.cz, 13.12.2002

Karel Polanecký, prosinec 2002
Hnutí DUHA, Bratislavská 31, 602 00 Brno
tel. 545 214 431
fax 545 214 429
email centrum@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Hnutí DUHA je přesvědčeno, že česká veřejnost může mít zdravější a čistější prostředí, stejně jako naši evropští sousedé. Navrhuje proto řešení ekologických problémů, jež přinesou konkrétní prospěch pro kvalitu života každého z nás. Úspěšně prosazuje účinná a realistická opatření, která omezí znečištění vzduchu a řek i produkci odpadů, umožní zachovat pestrou krajinu, snížit kontaminaci potravin a vody toxickými látkami či předejít globálním změnám klimatu. Hledí i na ekonomickou a sociální stránku věci. Jeho práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, přípravu zákonů, kontrolu průmyslových firem, rady zákazníkům a domácnostem, výzkum, vzdělávání, právní kroky i spolupráci s obcemi. Působí na celostátní, místní i mezinárodní úrovni. Je zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací, v České republice.